

Alþingi
Kirkjustræti
101 Reykjavík

Reykjavík, 10. febrúar 2021
21011758/0.4.1/khn

Efni: Þingsályktunartillaga um Landsráð um mönnum og menntun í heilbrigðisþjónustu

Embætti landlæknis tekur undir efni þingsályktunartillögunnar.

Til upplýsingar má geta þess að Ísland (fulltrúar frá þáverandi velferðarráðuneyti nú heilbrigðisráðuneyti og embætti landlæknis) tók þátt í Evrópuverkefni um mannaflaþróun- og spár í heilbrigðisþjónustu, Joint Action on Health Workforce Planning and Forecasting sem hófst vorið 2013 og lauk sumarið 2016. Tilgangur verkefnisins var að finna og búa til verkfæri sem gerðu þjóðum auðveldara að fylgjast með þörf fyrir mannafla í heilbrigðisþjónustu og gera mannaflaspár. Meðfylgjandi er lokaskjal íslenska vinnuhópsins með tillögum um aðgerðir hér á landi.

Embætti landlæknis telur nauðsynlegt enn í dag að skoðuð sé þörf fyrir menntun og mönnun í heilbrigðisþjónustu með reglubundnum hætti og metið til hvaða aðgerða sé þörf hverju sinni.

Virðingarfyllst,

Kjartan Hreinn Njálsson
aðstoðarmaður landlæknis

Lok Evrópuverkefnis um mannaflamál í heilbrigðisþjónustu

Joint Action on Health Workforce Planning and Forecasting

Helstu afurðir og tillögur

Evrópuverkefnið um mannaflaþróun- og spár í heilbrigðisþjónustu, Joint Action on Health Workforce Planning and Forecasting hófst vorið 2013 og lauk sumarið 2016. Ísland tók þátt með tveimur fulltrúum frá velferðarráðuneytinu og einum frá Embætti landlæknis. Hvatinn að verkefninu var að í Evrópu er fyrirséður skortur á mannafla í heilbrigðisþjónustu þegar á næstu árum og brýnt að gera ráðstafanir til að breðgast við því. Tilgangur verkefnisins var þannig að aðstoða þátttökulöndin við að þróa og efla greiningu og áætlanagerð til að stuðla að nægilegum fjölda af menntuðu og þjálfuðu heilbrigðisstarfsfólki í framtíðinni. Stuðst var við sérfræðipækkingu og sameiginlega reynslu frá þátttökulöndunum til að undirbyggja ákvarðanir um áætlanir og mannaflaspár í heilbrigðisþjónustu landanna.

Árangur eða afurðir verkefnisins eru mikil að vöxtum, m.a. handbók um aðferðir við gerð mannaflaspáa og skýrsla með niðurstöðum pilot verkefna í fimm löndum sem gerð voru á þeim aðferðum sem handbókin lýsir, líkan yfir hvaða gögn þurfa að lágmarki að liggja fyrir við gerð spáa um mannafla (lágmarksgagansett), yfirlit um stöðuna á gagnasöfnun og -skilum fyrir mannaflamspár og skýrsla um reynslu 12 landa við söfnun og úrvinnslu gagna. Tæmandi listi yfir afurðir fylgir aftast í skjalinu.

Niðurstöður úr greiningum sýna að löndin eru komin mjög mislangt í vinnu við mannaflaspár í heilbrigðisþjónustu, en þrátt fyrir það eru það svipuð eða sömu atriði sem þarf að taka tillit til.

Það sem helst hefur áhrif á þróun mannafla og mannaflaspár í heilbrigðisþjónustu er að:

- Langur tími líður frá ákvörðun til framkvæmdar á breytingum á mannafla.
- Ný færni kallar á nýja menntun, skóla og kennsluskrár.
- Aukinn hreyfanleiki vinnuafls sem hefur áhrif á getu landa til að uppfylla þörfina.
- Skortur á gögnum og réttum upplýsingum – mikill breytileiki í aðferðafræði.
- Enginn gullstandard til – löndin þurfa að læra hvert af öðru.

Þegar staðan í greiningarvinnunni á Íslandi var skoðuð sérstaklega kom í ljós að:

- Vinnan við spárnar er brotarkennd og ekki bundin í lög.
- Spár taka mið af framboði (aldur, lífeyrisaldur, innflæði) og eftirspurn (aldursdreifing íbúa) en ekki framleiðni, þjónustu og nýtingu.
- Gögn um heilbrigðisstarfsfólk eru til í starfsleyfaskrá. Þar eru fjöldi, kyn, aldur, dagsetning leyfis, faggrein, ríkisfang, búseta. Ekki til gögn um hvort einstaklingur sé **starfandi** og **þá hvar** en meiri upplýsingar eru þó til um þá sem starfa hjá ríkinu en aðra.
- Þörf er á bættum upplýsingum/ gögnum, gagnatengingum og líkönum.
- Vinnuafli er nokkuð stöðugt en skortur er innan vissra sérgreina. Hluttur kvenna í mannaflanum hefur aukist.

Það var einróma niðurstaða við lok verkefnisins að vekja þyrfti athygli stjórnvalda í löndunum á mikilvægi þess að vinna góðar mannaflaspár og að það mætti ekki dragast lengur.

Niðurstaða – tillögur

Niðurstaða og boðskapur til stjórnvalda er sú að vinna við mannaflaþróun og –spár sé bæði nauðsynleg og mikilvæg og stjórnvöld er hvött til sjá til þess að eftirfarandi vinnubrögð séu viðhöfð við gerð mannaflaspár í heilbrigðisþjónustu:

- Að til staðar sé skýr viðmið og markmið, aðferðir, líkön og vinnuferlar.
- Að unnið sé með viðurkenndri og gagnsærri aðferðafræði og reiknilíkön til að lýsa, meta og spá fyrir um framboð og þörf fyrir vinnuafli.
- Að til sé aðgangur að réttum, áreiðanlegum, mikilvægum gögnum á og frá réttum tíma.
- Að til staðar sé stjórnunareining sem ber ábyrgð á vinnunni og hefur nægilegt fjármagn

Stjórnunareining um mannaflaspár sem ber ábyrgð á og stjórnar vinnunni þarf ekki nauðsynlega að vera stór í sniðum en þarf að hafa sér til samstarfs mannafla með sérþekkingu á m.a. stefnumótun og áætlunargerð, lögum, verkefnastjórnun, mati og greiningu á gögnum, samskiptaferlum, upplýsingatækni í heilbrigðisþjónustu, fjármálastjórnun og vinnumarkaði. Æskilegt er að komið verði upp sérstöku vöruhúsi gagna fyrir mannaflaþróun- og spár.

Skil á verkefnum verkefnisins eru birtar á vef verkefnisins <http://www.euhwforce.eu/> og í málaskrá (VEL 15050630). Hér er listi yfir það sem fyrir liggur um atriði sem lúta að spánum sjálfum og þeirri þekkingu og aðferðafræði sem þeim tengjast:

- Skýsla um stöðuna á gagnasöfnun og gagnaskilum fyrir mannaflamspár
- Skýrsla frá 12 Evrópulöndum um reynslu þeirra og vandamál við söfnun og úrvinnslu gagna.
- Skýrsla um hvaða gögn þurfa að lágmarki að liggja fyrir til að hægt sé að gera spár um mannafla (lágmarksgagansett)
- Handbók í aðferðafræði við mannflaspár.
- Skýrsla frá fimm löndum um reynslu af aðferðafræðinni sem kynnt var í handbókinni. Reynsla þeirra byggir á pilot verkefnum sem gerð voru á verkefnistímanum.
- Vefgátt með handbókinni um aðferðir við mannaflaspár.
- Verklagsreglur við notkun eigindlegra aðferða við spárnar.
- Skýrsla frá hópi um framtíðarþróun sem skimaði hvaða þættir hefðu áhrif á breytingar (fram til 2035) áhrif þeirra og dreifingu ásamt mati á framtíðarþörf fyrir hæfni og þekkingu heilbrigðisstarfssólks.
- Vefgátt fyrir framtíðar mannaflamál (Future Health Workforce Web Portal)
- Skýrsla úr pilot verkefni frá Belgíu um framtíðarsýn og Delfí aðferðin
- Áætlun til að viðhalda árangri og þekkingu frá verkefninu
- Listi yfir Evrópska érfræðinga í málefnum sem varða mannafla
- Skýrsla um gagnkvæman flutning vinnuafli innan Evrópu

Enn er í vinnslu lokaskýrslur um söfnun gagna, aðferðir við að gera spár og framtíðarskoðun og –sýn. Þær munu birtast á vefsíðunni þegar þeim er lokið.

Október 2016

Valgerður Gunnarsdóttir,

Margrét Björk Svavarsdóttir

Anna Björg Aradóttir